

BAB

10

SISTEM CIRI-CIRI DESA MELAYSIA (CHARMS)

PENGENALAN

Characteristics of Rural Malaysia System (CHARMs) atau Sistem Ciri-Ciri Desa Malaysia merupakan sistem profil desa yang dibangunkan berasaskan Web-GIS bagi menyeragamkan semua profil desa yang kini wujud secara berasingan pada agensi-agensi pelaksana desa. Ia berperanan sebagai sokongan kepada DPF Desa Negara dan kajian Sistem Profil Kampung Peringkat Nasional (SPKPN) yang diselaraskan di peringkat Unit Perancang Ekonomi (EPU), Jabatan Perdana Menteri.

OBJEKTIF CHARMS

Membantu menyokong membuat keputusan perancangan dan pembangunan desa serta memantau pencapaian DPF Desa Negara. Berkeupayaan dalam memantau, menganalisis dan memaparkan data spatial kampung melalui tiga fungsi utama.

FUNGSI UTAMA CHARMS

- 1** Penentuan tahap kemampuan kampung
- 2** Sistem menyokong keputusan untuk agihan sumber
- 3** Memantau pelaksanaan DPF Desa Negara

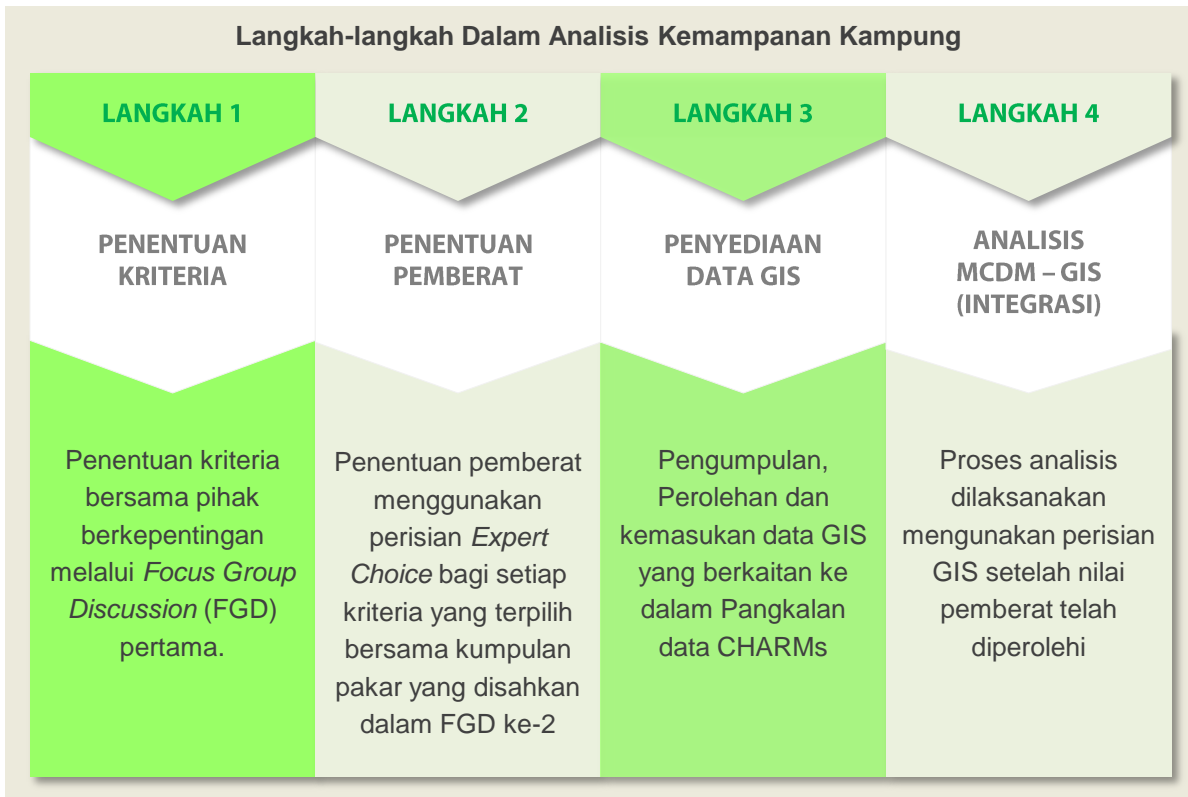
Teras utama CHARMs adalah keupayaannya menggunakan Sistem Maklumat Geografi (GIS) yang dapat menyediakan platform penghubung antara perancang atau pembuat keputusan dengan kecapaian maklumat spatial. GIS juga berperanan sebagai alat dalam menyokong dan membangunkan maklumat berpusat DPF Desa Negara terutama dalam mengumpul, menyimpan, menyelenggara, menganalisis data serta pemetaan.

PENENTUAN TAHAP KEMAMPAHAN KAMPUNG

Tujuan utama klasifikasi tahap kemampuan kampung adalah untuk menilai dan mengenal pasti kampung-kampung yang memerlukan bantuan dan kampung-kampung yang telah mencapai tahap pembangunan yang mencukupi dari aspek kemudahan dan keadaan fizikal. Tujuan klasifikasi ini juga adalah untuk meningkatkan kualiti hidup masyarakat kampung serta penduduk desa dan membantu serta memudahkan perancang dan lain-lain agensi terlibat dalam penyaluran bantuan pembangunan dan kemudahan ke atas kampung-kampung mengikut keutamaan tertentu.

Bagi tujuan pengklasifikasian kemampuan kampung, kaedah MCDM menerusi teknik *Analytical Hierarchy Process* (AHP) digunakan. Teknik ini diakui berupaya menyelesaikan masalah yang melibatkan kepelbagaian indikator atau pertimbangan yang berkonflik. Ianya dapat menyokong keputusan secara berkumpulan, konsisten, berstruktur dan mengurangkan bias dalam membuat sesuatu keputusan. Teknik ini bertepatan dengan keperluan kajian yang melibatkan banyak *stakeholder* dan kriteria dalam analisis yang dijalankan. Perisian *Expert Choice* akan digunakan dalam proses ini. Berikut adalah langkah-langkah yang telah dilaksanakan dalam analisis ini.

Dengan menggunakan kaedah ini, setiap indikator yang diperolehi daripada maklumat fizikal yang telah dikumpul dinilai berdasarkan nilai pemberat yang telah ditentukan. Kelebihan teknik ini adalah keupayaan melaksanakan *pairwise comparison* bagi setiap indikator yang dimasukkan. Pemberat yang diberi kepada setiap indikator adalah berdasarkan kepada tahap kepentingan dan pengaruh faktor penentu kemampuan sesebuah kampung. Klasifikasi kemampuan kampung terbahagi kepada 4 klasifikasi iaitu Amat Mampun, Mampun, Sederhana Mampun dan Kurang Mampun.

LANGKAH 1

PENENTUAN KRITERIA BAGI PENILAIAN KEMAMPAHAN KAMPUNG

Kriteria merupakan antara komponen yang paling penting dalam menggunakan teknik *Multi-criteria Decision Making* (MCDM) menerusi *Analytical Hierarchical Process* (AHP) sebagai disiplin sokongan. Perlu ada ketetapan dan persetujuan kriteria yang digunakan dalam analisis yang dijalankan. Jaringan Penunjuk-penunjuk Bandar – Luar Bandar Malaysia (MurniNets) oleh PLANMalaysia dirujuk dalam pembentukan kriteria ini terutama dalam penilaian terhadap kesejahteraan kampung dan komuniti yang menjadi teras aspirasi kajian.

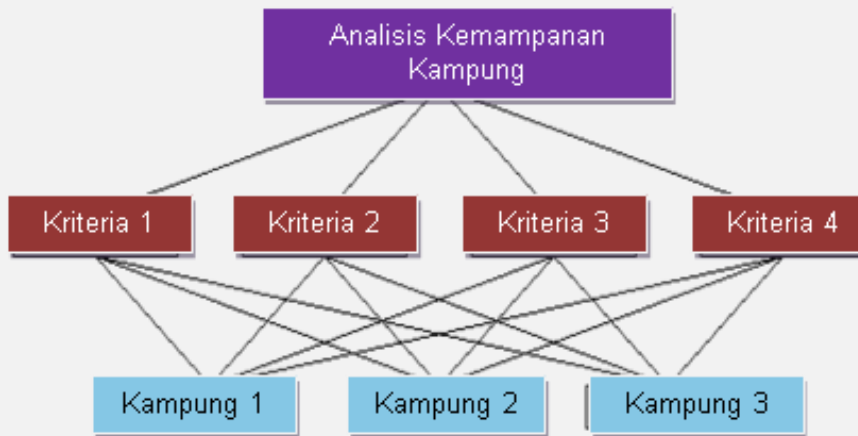
Menerusi bengkel yang telah dilaksanakan, kriteria yang memberi impak kepada kemampuan kampung telah dikenal pasti oleh *stakeholder* yang kemudiannya dikelaskan mengikut hierarki tahap (*level*) 1 hingga 6. Bagi sub-kriteria tahap 4, rujukan kriteria dilakukan berdasarkan piawaian garis perancangan pembangunan oleh PLANMalaysia. Secara keseluruhan, terdapat 6 dimensi kriteria bagi tahap 1, disokong oleh 27 tema kriteria bagi tahap 2 dan 83 sub-kriteria bagi tahap 3.

LANGKAH 2

PENILAIAN PEMBERAT SETIAP KRITERIA

AHP berfungsi menjana pemberat (*weightage*) bagi setiap kriteria yang ditetapkan untuk digunakan dalam teknik MCDM. Pemberat ini merupakan perwakilan jurang perbezaan keutamaan (*priority*) atau pengaruh ke atas kriteria lain yang diguna pakai melalui proses perbandingan secara pasangan (*pairwise comparison*). Perbandingan ini merupakan teras utama teknik AHP. Berikut adalah ilustrasi konsep penilaian secara perbandingan pasangan yang membandingkan setiap kriteria mengikut hirarki dalam perisian *Expert Choice*.

Konsep AHP Yang Menggunakan Penilaian Secara Pasangan Dalam Analisis Kemampanan Kampung

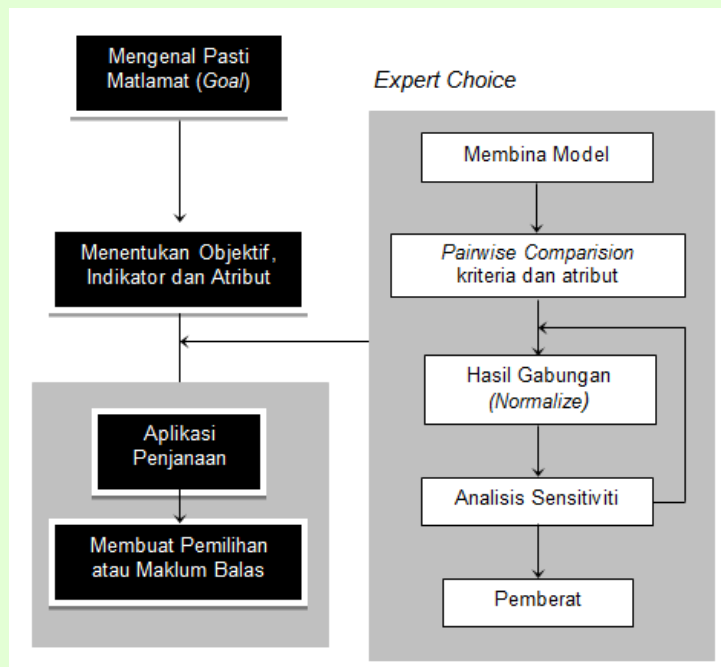

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Dalam proses penilaian pemberat ini, kumpulan pakar yang terdiri dari pakar runding sektoral dan pihak berkepentingan dari PLANMalaysia, KKLW dan EPU turut dijemput untuk memberi input penilaian setiap kriteria. Kaedah penilaian pemberat dibuat secara terus mengikut hierarki kriteria yang dibentuk dalam perisian *Expert Choice*.

Expert Choice mempunyai kaedah unik menggunakan perbandingan pasangan untuk memperoleh keutamaan yang lebih tepat bagi mencerminkan persepsi dan nilai-nilai daripada kebanyakan kaedah lain. Rajah di bawah menunjukkan carta alir kerja di dalam perisian ini.

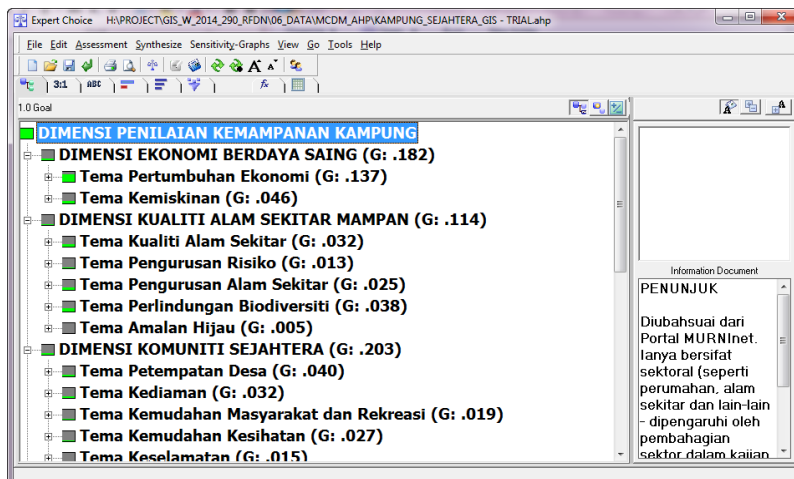
Carta Alir Kerja MCDM - AHP

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Dimulakan dengan membina model dengan memasukkan kriteria yang telah ditetapkan secara struktur hierarki. Model struktur hierarki asasnya perlu mempunyai 3 elemen iaitu matlamat, kriteria dan sub-kriteria. Rajah di bawah adalah paparan indikator dan pemberat yang telah dimasukkan dalam perisian.

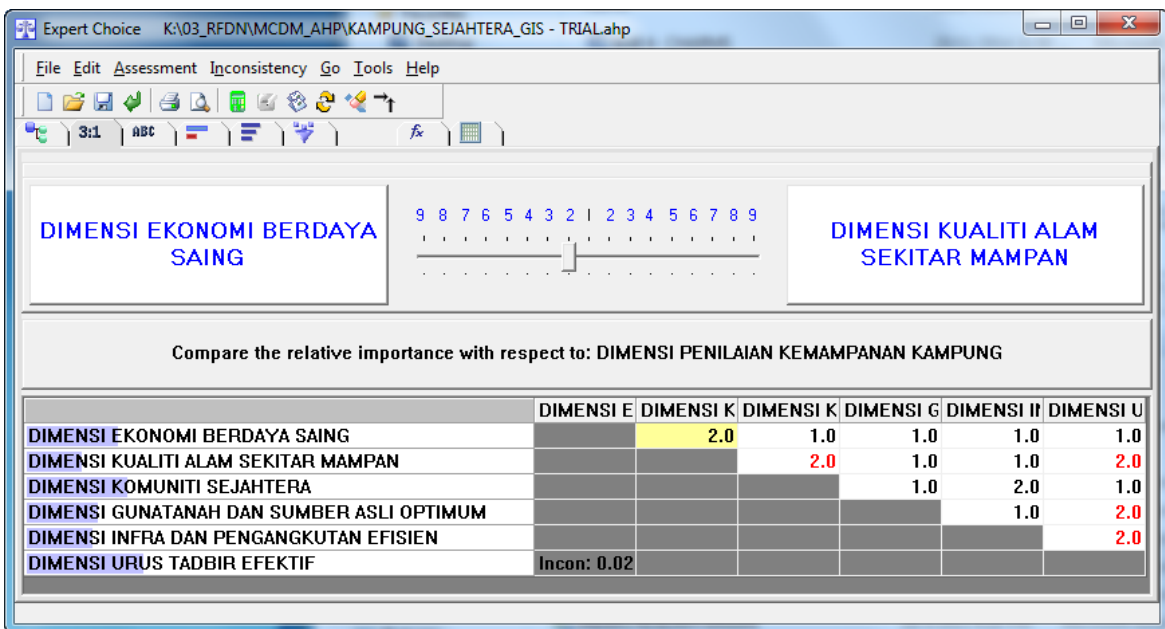
Perisian *Expert Choice* dan Struktur Keputusan AHP

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Langkah seterusnya ialah membandingkan setiap kriteria berdasarkan skor pemberat antara satu sama lain secara pasangan. Pandangan serta penyertaan *stakeholder* dan kumpulan pakar akan diambil kira semasa aktiviti analisis dijalankan terutamanya apabila melibatkan kemasukan skor pemberat bagi setiap kriteria. Kaedah *consensus* digunakan yang memerlukan keputusan bagi memasukkan sesuatu nilai skor ke dalam perisian mendapat purata persetujuan kumpulan pakar. Berikut adalah perbandingan secara pasangan yang dilaksanakan ke atas kriteria kemudahan dan kemudahan awam dengan penentuan skor julat perbezaan berdasarkan skor pemberat.

Perbandingan Secara Pasangan Dalam Perisian *Expert Choice*

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Skor yang digunakan merujuk kepada skala perbandingan berdasarkan nilai 1 hingga 9. Berikut adalah skala skor piawai yang digunakan dalam teknik AHP mengikut penerangannya:

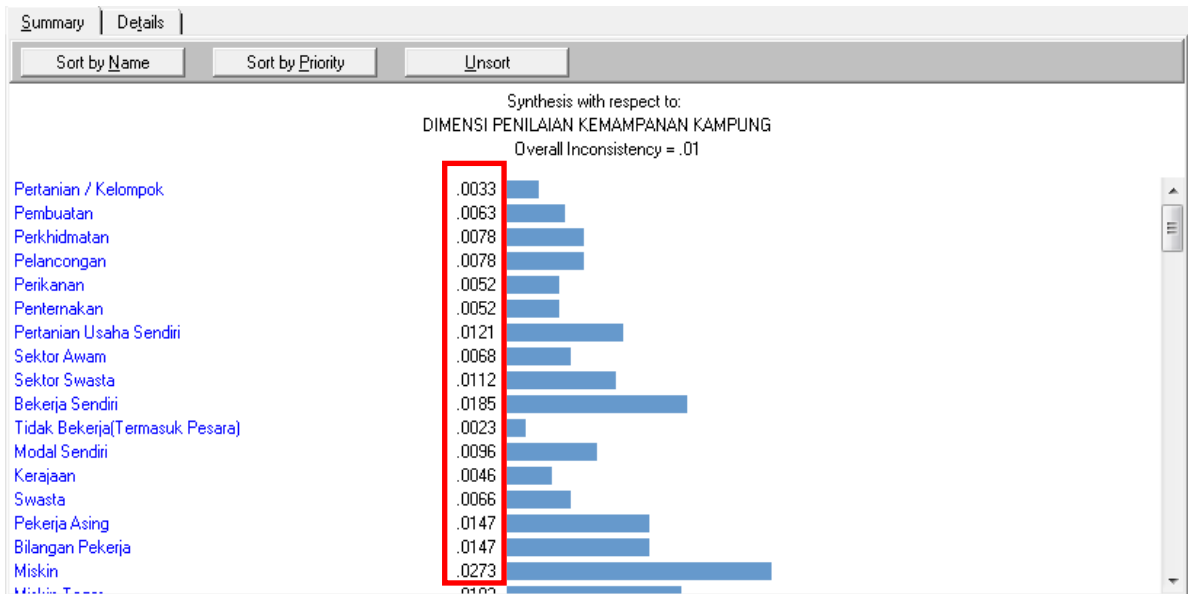
Skala Bandingan Mengikut Skor

Skor	Penerangan
1	<i>Equally important</i>
2	<i>Equally to Moderately important</i>
3	<i>Moderately preferred</i>
4	<i>Moderately to Strongly important</i>
5	<i>Strongly important</i>
6	<i>Strongly to Very Strong important</i>
7	<i>Very Strongly important</i>
8	<i>Very to Extremely Strongly important</i>
9	<i>Extremely important</i>

Satu kelebihan teknik AHP yang disediakan dalam perisian *Expert Choice* ialah keupayaannya menilai tahap *consistency* keseluruhan input skor yang diberikan ke atas kriteria yang dibandingkan. Contohnya, sekiranya A lebih penting dari B dan B lebih penting dari C maka ianya dinilai sebagai *consisten* tetapi sekiranya C dinilai lebih penting berbanding A maka wujudnya *inconsistency* yang akan disampaikan melalui nilai *inconsistency*. Nilai *inconsistency* perolehan bagi keseluruhan perbandingan piawaian yang dibuat dalam tugas ini ialah 0.02. Mengikut piawaian yang digariskan, sebarang nilai perolehan lebih daripada 0.1 merupakan nilai skor yang tidak *consisten* dan perlu disemak balik.

Nilai yang dibandingkan akan dipuratakan menggunakan kaedah *synthesis* bagi mendapatkan jumlah skor keseluruhan. Hasil daripada proses analisis ini adalah nilai pemberat (*weightage*) bagi setiap indikator yang dinilai. Nilai perolehan akan dimasukkan dan dianalisis oleh CHARMS bagi merumuskan tahap kemamparan sesebuah kampung.

Hasil Penilaian Pemberat Bagi Setiap Kriteria Yang Digunakan

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

LANGKAH 3

PENYEDIAAN DATA

Penyediaan data merupakan proses di dalam perisian GIS yang memerlukan penganalisa menterjemahkan kriteria yang dikenal pasti ke dalam persekitaran spatial. Data kampung merupakan data teras yang digunakan kerana data tersebut telah mempunyai maklumat-maklumat fizikal kampung mengikut kriteria yang telah dikenal pasti. Data tersebut diperolehi melalui borang kaji selidik yang dilaksanakan oleh PLANMalaysia dan diisi oleh Pegawai Daerah atau penghulu. Maklumat-maklumat tersebut dibahagikan mengikut ciri-ciri kampung dan kemudahan sedia ada seperti:

Borang Maklumat Asas Fizikal Kampung

KAJIAN DASAR PERANCANGAN FIZIKAL DESA NEGARA
JABATAN PERANCANGAN BANDAR DAN DESA SEMBILANGNE MALAYSIA

KG MATANG PASIR
MUKIM SEREMBAN
DAERAH SEREMBAN
NEGERI NEGERI SEMBILAN

NAMA KETUA KAMPUNG: _____

NAMA PENGHULU: _____

JARAK BANDAR / PEKAN TERDEKAT: _____ km

1 TRADISI   **PETEMPATAN**

Jenis Kampung: **BERAJAR**

Jenis Rumah: **KAMPUNG**   Corak Petempatan: _____

Keadaan Fizikal Bangunan: **SEDERHANA**

Keadaan Fizikal Kampung: **SEDERHANA**

Bilangan Rumah: **>50** rumah   Rumah: _____

2   : **250** orang   **DEMOGRAFI**

Bilangan Penduduk: Lelaki = **200** orang   PETANI: Majoriti Pekerjaan

Perempuan = **50** orang

3 KEMUDAHAN ASAS

Ada		Tiada	
Jalan Masuk Berturap:	☒	☒	☒
Jalan Dalam Berturap:	☒	☒	☒
Bekalan Air:	☒	☒	☒
Bekalan Elektrik:	☒	☒	☒
Internet:	☒	☒	☒
Pejabat Pos:	☒	☒	☒
Bank:	☒	☒	☒
Kutipan Sampah:	☒	☒	☒
Kitar Semula:	☒	☒	☒
Pembangunan Asas:	☒	☒	☒
Sepenuhnya:	☒	☒	☒
Sebahagian:	☒	☒	☒

6   **KEMUDAHAN KEAGAMAAN**

Masjid:	☒	☒
Surau:	☒	☒
Rumah Ibadat Lain:	☒	☒
Tanah Perkuburan:	☒	☒
Ternakan:	☒	☒
Jenis Ternakan:	LANDAK	

7 KEMUDAHAN KESIHATAN

Pusat Kesihatan:	☒	☒
Klinik Desa:	☒	☒

8 KEMUDAHAN PENDIDIKAN

Tadika:	☒	☒	Kolej/Pusat Kemahiran:	☒
Sekolah Rendah:	☒	☒	Sekolah Menengah:	☒
Sekolah Agama / Pondok:	☒	☒	Sekolah Menengah:	☒
Perpustakaan Desa:	☒	☒	Pusat ICT:	☒
Perpustakaan Bergerak:	☒	☒	Perpustakaan:	☒
	☒	☒	Perpustakaan:	☒

9   **KEMUDAHAN EKONOMI**

Pasar Malam/ Lambak:	☒	☒
Industri Desa:	☒	☒
Bilangan Kedai:	20 unit	
Bilangan Gerai:	5 unit	
Bilangan Bengkel / Kilang:	1 unit	
Jenis Pertanian:	GETAH	
Pertanian:	☒	☒

5   **KEMUDAHAN AWAM**

Taman Permainan:	☒	☒
Gelanggang Permainan:	☒	☒
Padang Bola:	☒	☒
Pelancongan:	☒	☒
Chalet / Homestay:	☒	☒
Budaya:	☒	☒
Warisan:	☒	☒

4 KEMUDAHAN PENGANGKUTAN AWAM

Bas:	☒	☒
Teksi:	☒	☒
Lain-lain Pengangkutan:	☒	☒

EKONOMI

Nama: _____

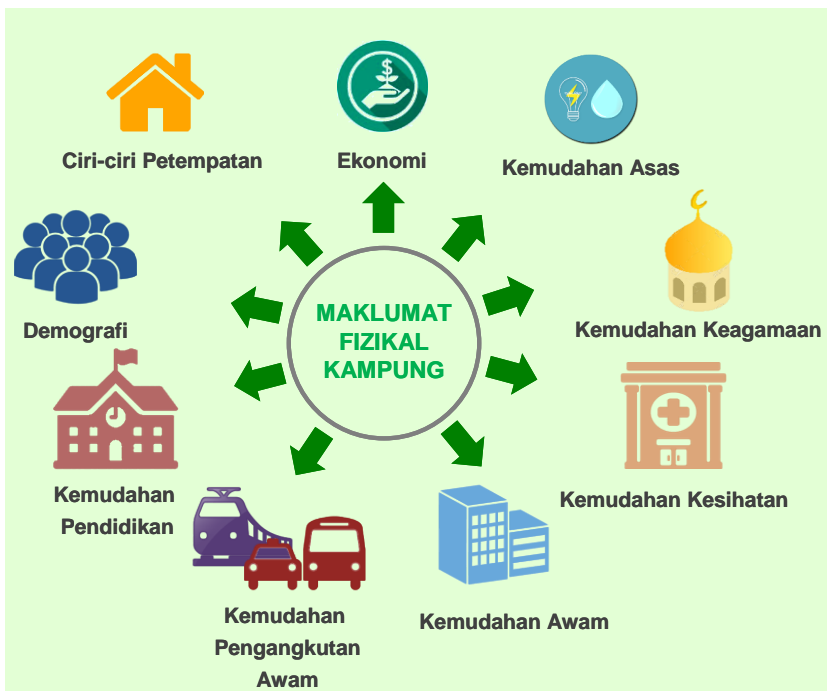
Jawatan: _____

No. Tel: _____

Tarikh: _____

NO. SIRI: N0001

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Dalam membuat penilaian kesediaan kriteria pada data kampung contohnya berkenaan bekalan air, keadah *boolean* digunakan yang menggunakan perwakilan 1 sebagai ada dan 0 sebagai tiada. Data sokongan (sekunder) berbentuk spatial juga digunakan bagi mendapatkan kriteria seperti yang telah dikenal pasti pada langkah 1.

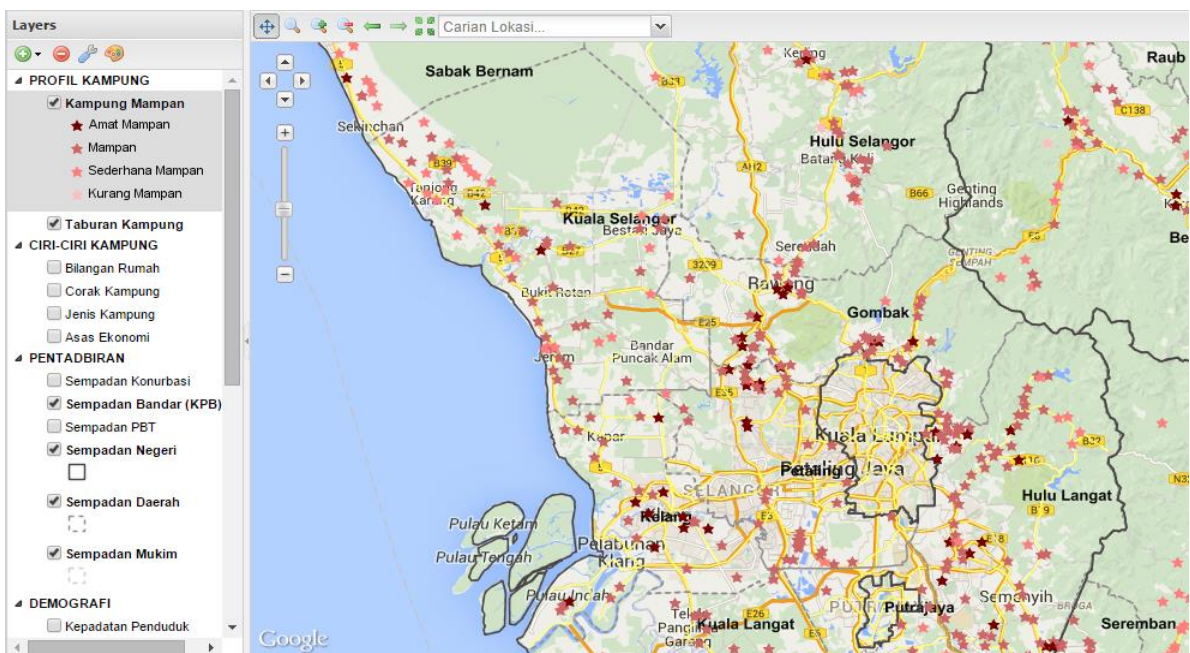

LANGKAH 4

ANALISIS MCDM – GIS (PENGINTEGRASIAN)

Pada peringkat ini, analisis MCDM-GIS dilakukan dengan memasukkan nilai pemberat bagi setiap kriteria yang digunakan ke dalam maklumat (*attribute*) dalam data kampung. Pemberat yang diperolehi dari hasil pada langkah 2 akan didarab dengan setiap ciri-ciri kampung mengikut kriteria yang telah dikenal pasti tadi. Ini dilaksanakan dalam perisian ArcGIS 10.x. Hasil akhir yang berbentuk nilai keseluruhan akan dibahagikan mengikut *Equal Interval* dengan 4 kategori utama yang membentuk Amat Mampu, Mampu, Sederhana Mampu dan Kurang Mampu. Berikut adalah contoh hasil dari analisis kemampuan kampung.

Contoh Hasil Analisis Kemampuan Kampung

Sumber: DPF Desa Negara,2016.

ANALISIS MENYOKONG MEMBUAT KEPUTUSAN AGIHAN SUMBER

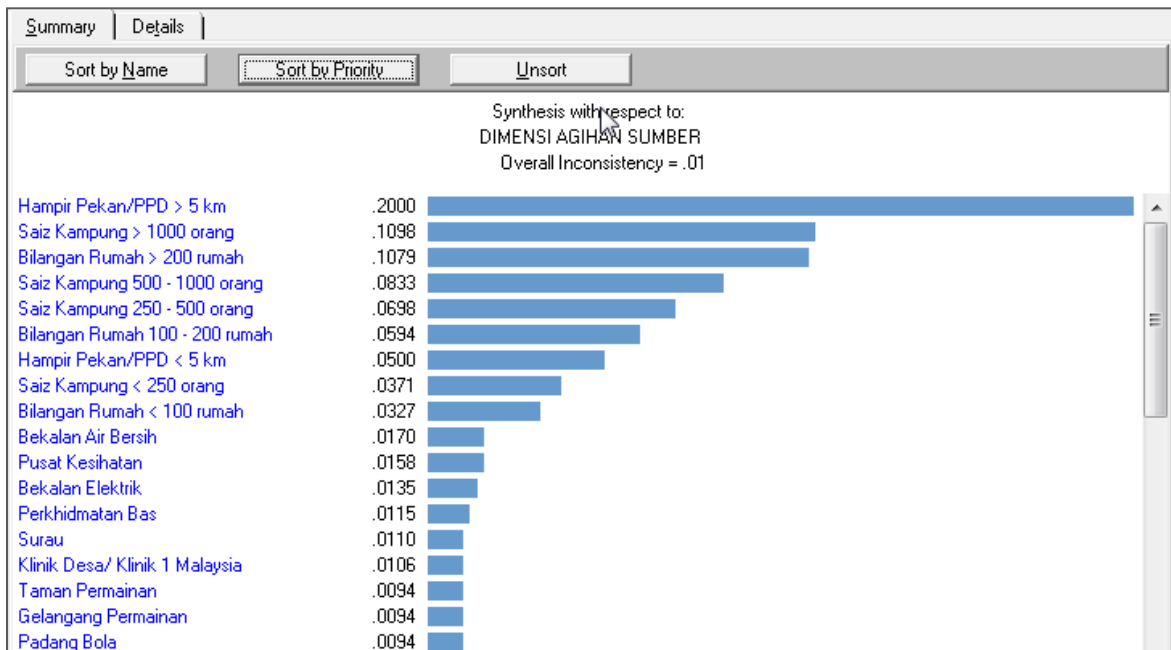
lanya merujuk kepada pengagihan peruntukan atau bantuan kepada kampung-kampung yang amat memerlukan kemudahan atau pembangunan yang telah dikenal pasti melalui analisis ini. Keputusan yang diperolehi akan digunakan oleh agensi berkaitan bagi tujuan menyalurkan bantuan kepada kumpulan sasar secara lebih telus dan tepat. Terdapat dua komponen utama penghasilan agihan sumber iaitu bagi penyediaan kemudahan masyarakat dan kemudahan infrastruktur dan utiliti.

Nilai pemberat yang diperolehi akan digunakan secara langsung dalam menentukan tahap keperluan kepada sesuatu kemudahan.

Kaedah yang digunakan dalam analisis ini adalah sama dengan analisis kemampuan kampung iaitu menggunakan MCDM bersama dengan indikator yang digunakan iaitu:

- Kesediaan (*available*) kemudahan
- Kependudukan (jumlah penduduk)
- Jarak dari kemudahan sedia ada
- Jenis / ciri-ciri kampung

Contoh Hasil Analisis Pemberat Bagi Agihan Sumber Mengikut Keutamaan

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Data yang diguna pakai bagi analisis ini merupakan data sama yang diperolehi daripada hasil kaji selidik bagi tujuan analisis kemampuan kampung. Kampung yang mempunyai nilai permarkahan yang tinggi merupakan kampung yang sangat memerlukan kemudahan tersebut.

Berikut adalah contoh kampung-kampung yang amat memerlukan kemudahan telekomunikasi di Daerah Gua Musang, Kelantan mengikut senarai keutamaan.

Contoh Hasil Analisis Bagi Agihan Sumber

Agihan Sumber Mengikut Keutamaan

Kump. Kemudahan: Kemudahan Asas
 Kemudahan: Telekomunikasi
 Negeri: Kelantan
 Daerah: Gua Musang

Search Reset

No.	Negeri	Daerah	Mukim	Nama Kampung	Jenis Kampung
1	Kelantan	Gua Musang	Bertam	Kg. Penep	Kampung Orang Asli
2	Kelantan	Gua Musang	Bertam	Kg. Lambok	Kampung Orang Asli
3	Kelantan	Gua Musang	Bertam	Kg. Sesik	Kampung Orang Asli
4	Kelantan	Gua Musang	Bertam	Kg. Was	Kampung Orang Asli
5	Kelantan	Gua Musang	Bertam	Kg. Kuala Halak	Kampung Orang Asli
6	Kelantan	Gua Musang	Chiku	Kg. Geno	Kampung Orang Asli
7	Kelantan	Gua Musang	Chiku	Kg. Tok Hala	Kampung Orang Asli
8	Kelantan	Gua Musang	Chiku	Kg. Hantu	Kampung Orang Asli
9	Kelantan	Gua Musang	Chiku	Kg. Kemara	Kampung Orang Asli
10	Kelantan	Gua Musang	Chiku	Kg. Buntar	Kampung Orang Asli

<< previous 1 2 3 4 next >>

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

ANALISIS PENCAPAIAN DPF DESA NEGARA

Analisis Pencapaian DPF Desa Negara dilaksanakan khusus untuk kegunaan pihak berkepentingan mengukur dan memantau projek-projek pembangunan di desa. Ianya merupakan proses pemantauan pelaksanaan pernyataan dasar DPF Desa Negara yang dapat diintegrasikan ke dalam bentuk spatial untuk menilai tahap pencapaian dan memantau pembangunan. Ini merupakan analisis yang akan dilaksanakan selepas dasar, strategi dan langkah pelaksanaan bagi DPF Desa Negara dilaksanakan bermula pada tahun 2019 sehingga tahun 2030. Sistem pemantauan yang dibangunkan ini adalah penting bagi tujuan memandu hala tuju pembangunan berasaskan rancangan pembangunan yang telah dijalankan.

Pengukuran pencapaian dasar adalah berasaskan pelaksanaan sasaran pembangunan melalui indikator yang telah ditetapkan dan dipersetujui dalam kajian ini. Pengukuran pencapaian dapat dilakukan terhadap dasar yang mempunyai hubungan dengan bilangan atau nilai seperti langkah-langkah pelaksanaan yang diambil oleh agensi melalui projek yang dilaksanakan. Agensi pemantau akan mengisi ruangan jadual yang disediakan di dalam CHARMs secara *online*.

Setiap langkah pelaksanaan atau projek akan mempunyai nilai pemberat yang berbeza. Teknik MCDM-AHP digunakan dalam menilai setiap pemberat yang diberikan berdasarkan keutamaan bagi mendapatkan peratus pencapaian bagi dasar tersebut. Menggunakan kaedah yang sama, nilai pemberat akan didarabkan dengan peratus pencapaian setiap strategi bagi mendapatkan seluruh pencapaian dasar tersebut. Penentuan pemberat bagi setiap langkah pelaksanaan dan sasaran pencapaian mengikut fasa yang telah digariskan dalam DPF Desa Negara amnya memerlukan perbincangan terperinci serta persetujuan pada semua peringkat agensi pelaksana. Ini hanya dapat dilaksanakan dalam Fasa ke 2 nanti.

Di dalam CHARMS, hasil akhir akan dipaparkan dalam peratus pencapaian dengan ilustrasi berdasarkan tiga warna digunakan iaitu:

NO	PENCAPAIAN (%)	PIAWAIAN	KOD WARNA
1	80 – 100%	Tercapai	Hijau
2	50 – 79%	Selaras dengan progres	Kuning
3	0 – 49%	Tidak Tercapai	Merah

Pengukuran ini mempunyai beberapa peringkat iaitu Teras, Pernyataan Dasar, Strategi dan Langkah. Pelaksanaan peringkat yang paling akhir adalah jadual projek yang dijalankan dan ianya perlu diisi oleh agensi pemantau. Berikut adalah contoh jadual langkah dan indikator bagi pernyataan dasar Merekayasa Pekan Sebagai Pemangkin Pembangunan Desa yang boleh diukur tahap pencapaiannya berdasarkan sasaran pencapaian setelah tamat tempoh pelaksanaan fasa 1 (2017-2020).

Contoh Bentuk Pengukuran Pencapaian Pernyataan Dasar Merekayasa Pekan Sebagai Pemangkin Pembangunan Desa

The screenshot shows the CHARMS Desa software interface. The main window displays a 'Borang Pelaksanaan' (Implementation Form) for the 'DASAR' (Basic) statement: 'Merekayasa Pekan Sebagai Pemangkin Pembangunan Desa'. The form is organized into several sections:

- STRATEGI SD1.1**: A table with columns 'NO' and 'LANGKAH-LANGKAH'. It lists two steps:

NO	LANGKAH-LANGKAH
SD1.1A	Mengukuhkan pekan mengikut komponen pembangunan berdasarkan sempadan pekan.
SD1.1B	Menaik taraf pekan mengikut kategori
- LANGKAH-LANGKAH 1**: A detailed table for the first step:

LANGKAH-LANGKAH	AGENSI PEMANTAU	AGENSI PELAKSANA	KOD PROJEK / PROGRAM	LOKASI PROJEK	INDIKATOR PELAKSANAAN LANGKAH	INDIKATOR PENCAPAIAN KOMPONEN	TARIKH PEMANTAUAN DIHALANKAN	SUMBER KEWANGAN	KOS PROJEK / PROGRAM
Mengukuhkan pekan mengikut komponen pembangunan berdasarkan sempadan pekan.	PLAN/Malaysia	• Pejabat Daerah dan Tanah • Pihak Berkuasa Tempatan • PLAN/Malaysia • KKLW	SD1.1A (1)	Pekan Karai, Kuala Kangsar (R5)	Bilangan pekan yang dinaiktaraf berdasarkan komponen pembangunan	• 1 GALTAMARA • 1 Pusat Pembangunan Usahawan TEKUN Nasional • 5 program POK setahun	20 Disember 2020	• Kerajaan Negeri • Agensi Badan Berkanun	RM1.2 juta
- LANGKAH-LANGKAH 2**: A table for the second step:

LANGKAH-LANGKAH	AGENSI PEMANTAU	AGENSI PELAKSANA	KOD PROJEK / PROGRAM	LOKASI PROJEK	INDIKATOR PELAKSANAAN LANGKAH	INDIKATOR PENCAPAIAN KOMPONEN	TARIKH PEMANTAUAN DIHALANKAN	SUMBER KEWANGAN	KOS PROJEK / PROGRAM
Menaik taraf pekan mengikut kategori									

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Contoh Hasil Analisis Bagi Pencapaian DPF Desa Negara

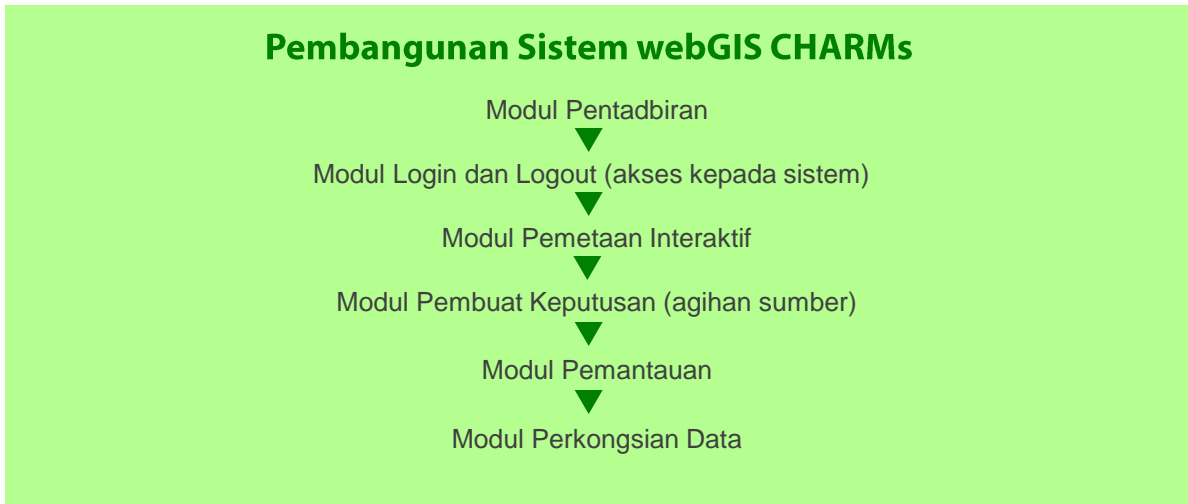

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

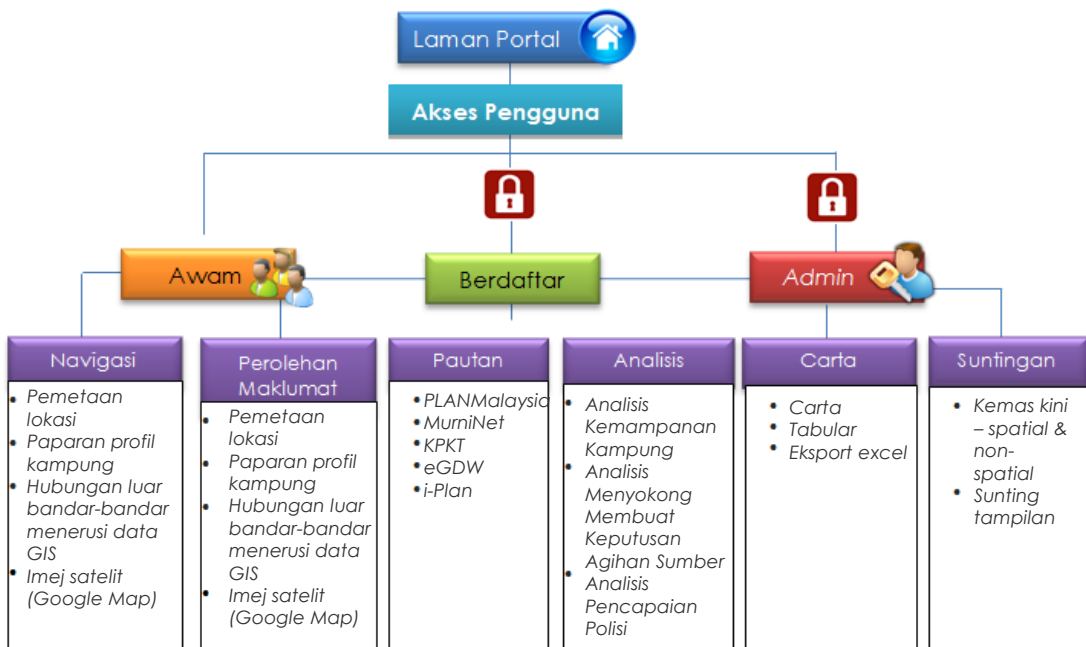
PEMBANGUNAN APLIKASI CHARMS

Aplikasi yang dibangunkan ini merupakan satu Sistem Maklumat Geografi (GIS) berasaskan web yang membenarkan pengguna untuk memapar serta mencapai maklumat yang berkaitan secara atas talian yang mana ia boleh diakses melalui pelayar internet dalam persekitaran siber.

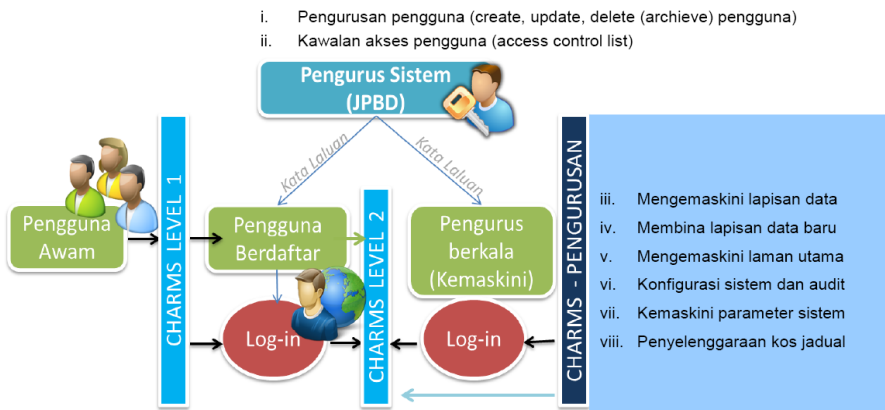
Pembangunan GIS CHARMS ini secara langsung boleh membantu dalam meningkatkan dan menyebarkan penggunaan GIS bagi pihak DPF Desa Negara. Penggunaan aplikasi ini akan membolehkan pihak pengurusan memantau perkembangan aktiviti, penyediaan perancangan dan persediaan projek tanpa perlu menggunakan perisian teras GIS.

Carta Alir Aplikasi CHARMs

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

MODUL PENTADBIRAN

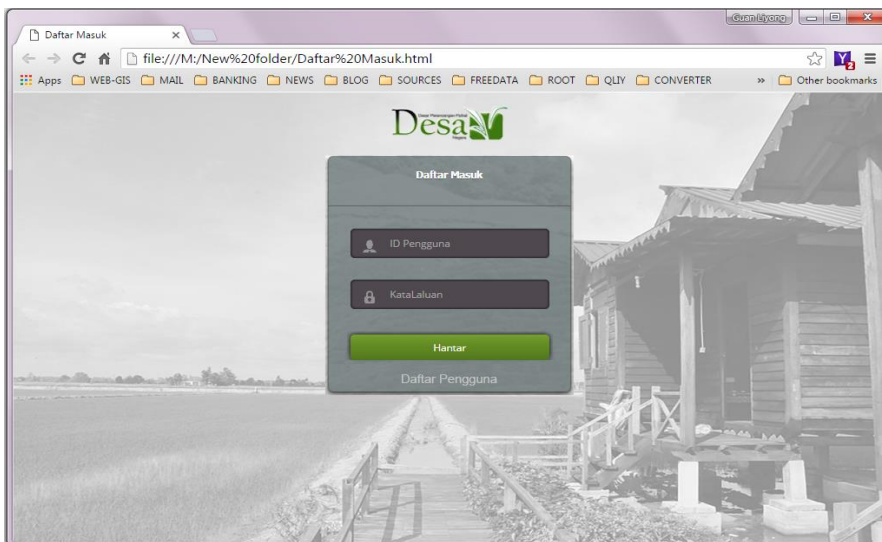
Jadual Tahap Akses Pengguna

JADUAL AKSES PENGGUNA	KUMPULAN PENGGUNA			
	Awam	Berdaftar	Editor	Administrator
Paparan Peta Umum	/	/	/	/
Paparan 'Peta Berdaftar'	o	/	/	/
Create Data	o	o	/	/
Suntingan Data (Sendiri)	o	o	/	/
Suntingan Data (Keseluruhan)	o	o	o	/
Penerbitan (Publish)	o	o	o	/
Akses Paparan Admin	o	o	o	/
Mengurus Pengguna	o	o	o	/
Mengurus Template Sistem	o	o	o	/
Mengurus Tetapan Laman	o	o	o	/

MODUL LOGIN DAN LOGOUT (AKSES KEPADA SISTEM)

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Paparan Daftar Masuk Pengguna

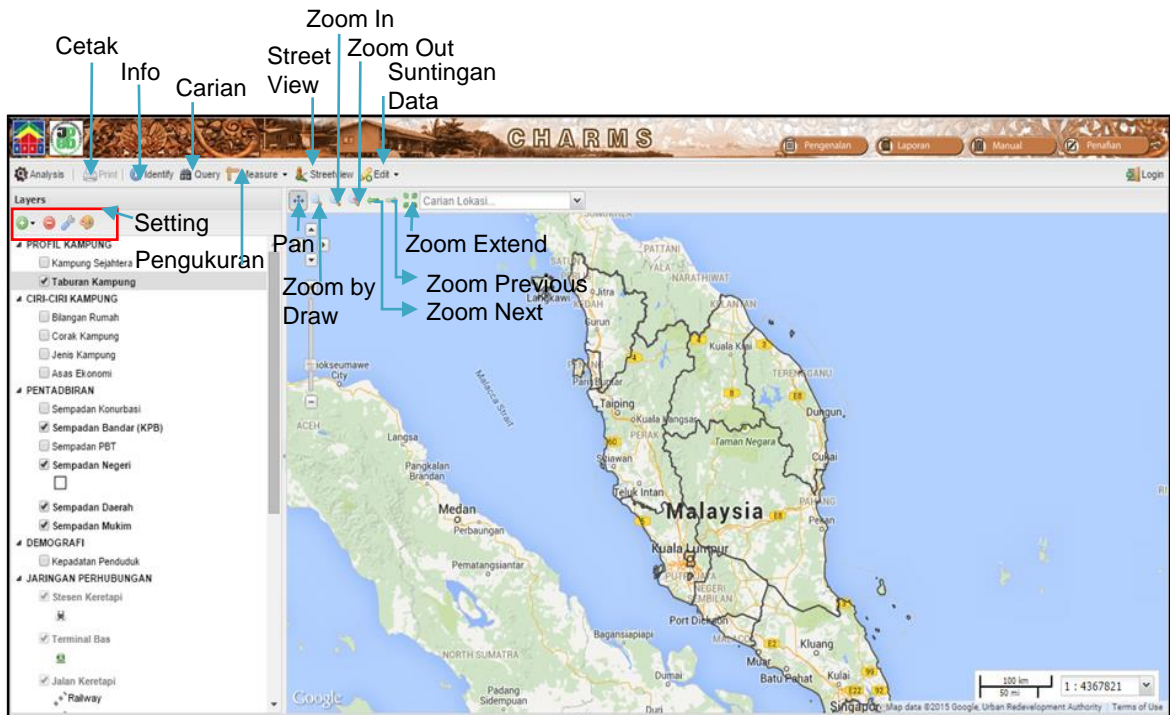
Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

**MODUL
PEMETAAN
INTERAKTIF**

Kegunaan *Tools* Navigasi GIS dalam CHARMS

Simbol	Fungsi	Diskripsi
	<i>Zoom by draw</i>	Membesarkan fitur dengan melukis kotak
	<i>Zoom In</i>	Membesarkan fitur secara berkala
	<i>Zoom Out</i>	Mengecilkan fitur secara berkala
	<i>Zoom Previous</i>	Memaparkan paparan aktiviti jarak yang terakhir
	<i>Zoom Next</i>	Memaparkan paparan aktiviti jarak yang terakhir
	<i>Full Extent</i>	Memaparkan paparan pada ukuran keseluruhan peta
	<i>Pan</i>	Membenarkan pergerakan paparan peta
	<i>Cetak/ Print</i>	Membenarkan paparan peta dicetak dalam saiz A4
	<i>info</i>	Memaparkan maklumat data fitur
	<i>Ukuran</i>	Mengukur kawasan dan jarak fitur

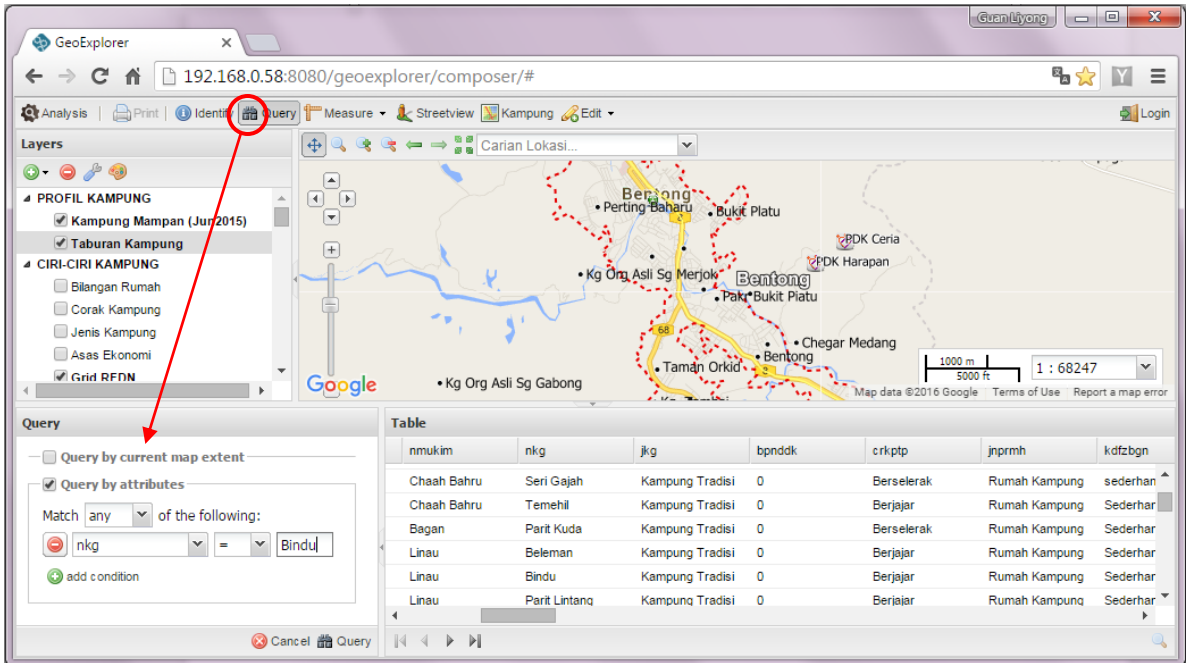
Antara Muka Dan *Tools* Pemetaan Interaktif CHARMS

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

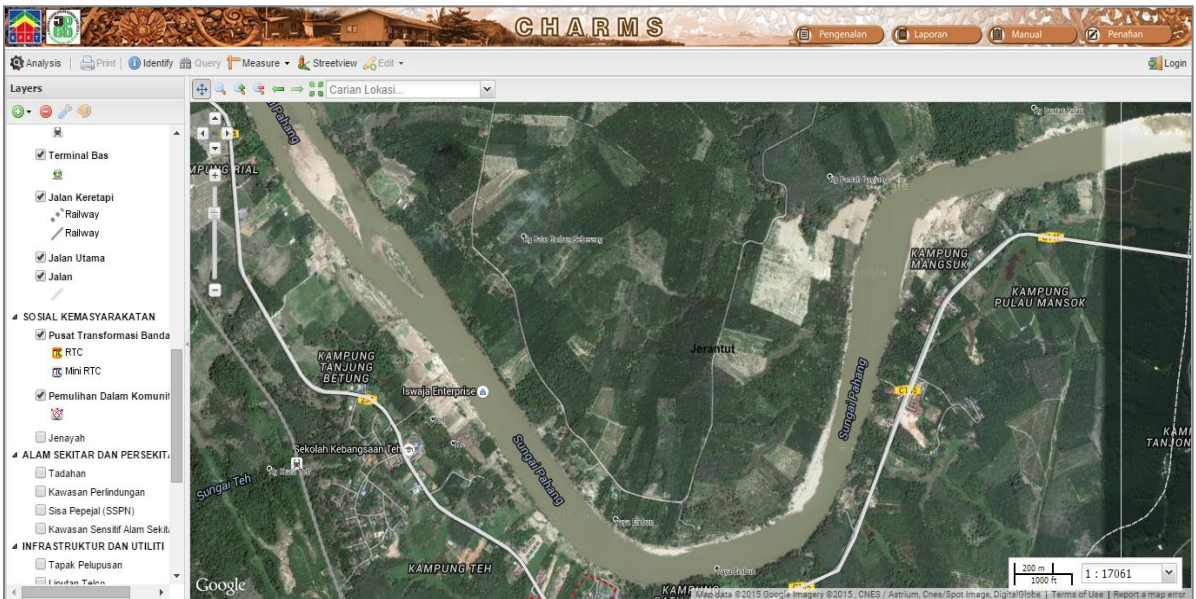

Tools Carian CHARMS

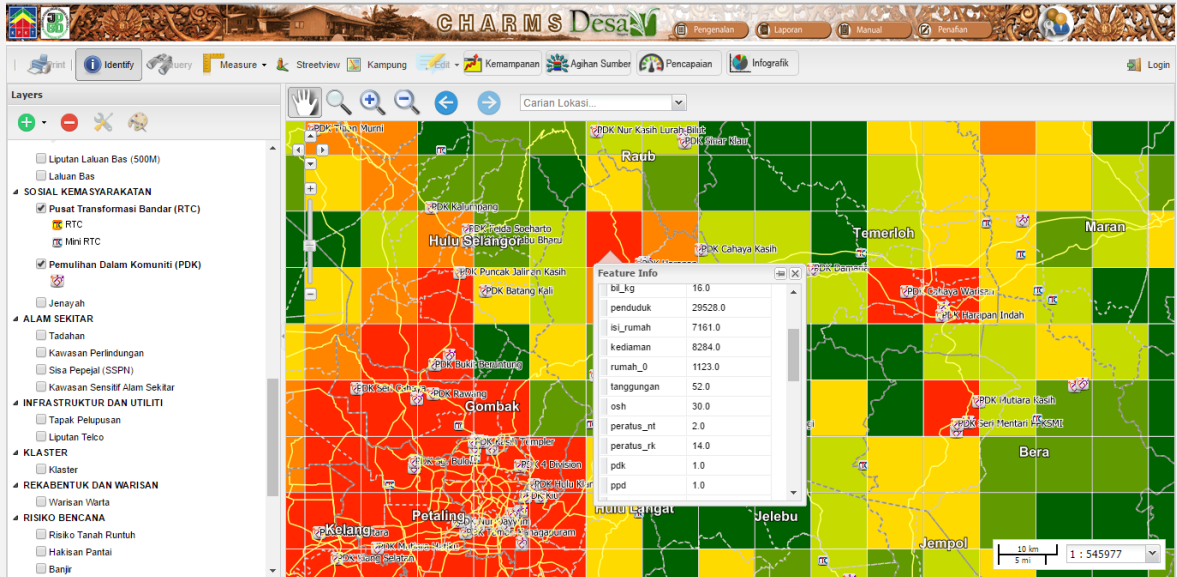
Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Tools Pilihan Peta Dasar Imej Satelit

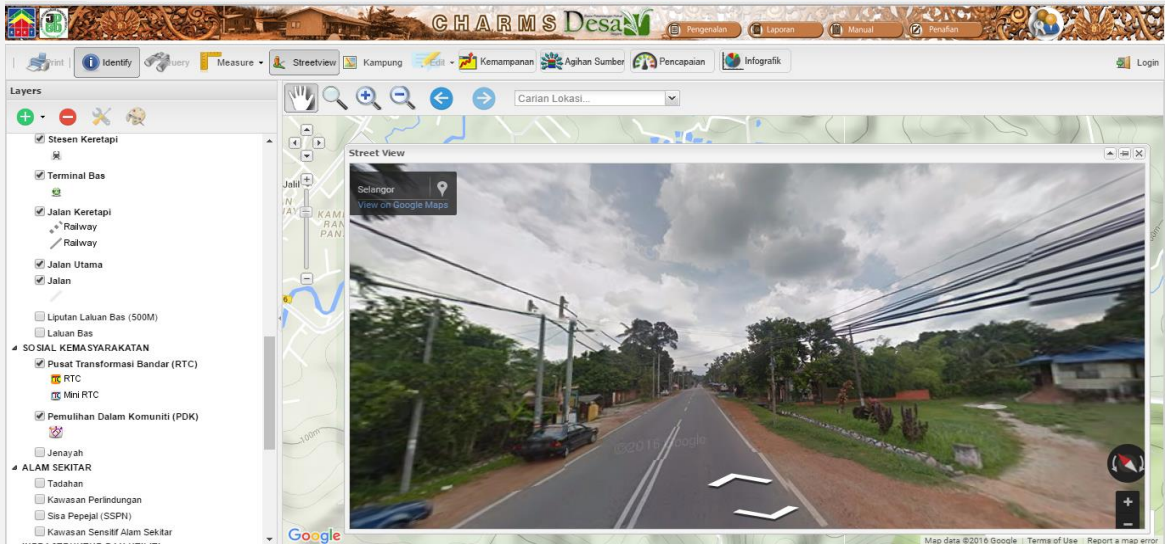
Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Tools Pilihan Peta Dasar GRID

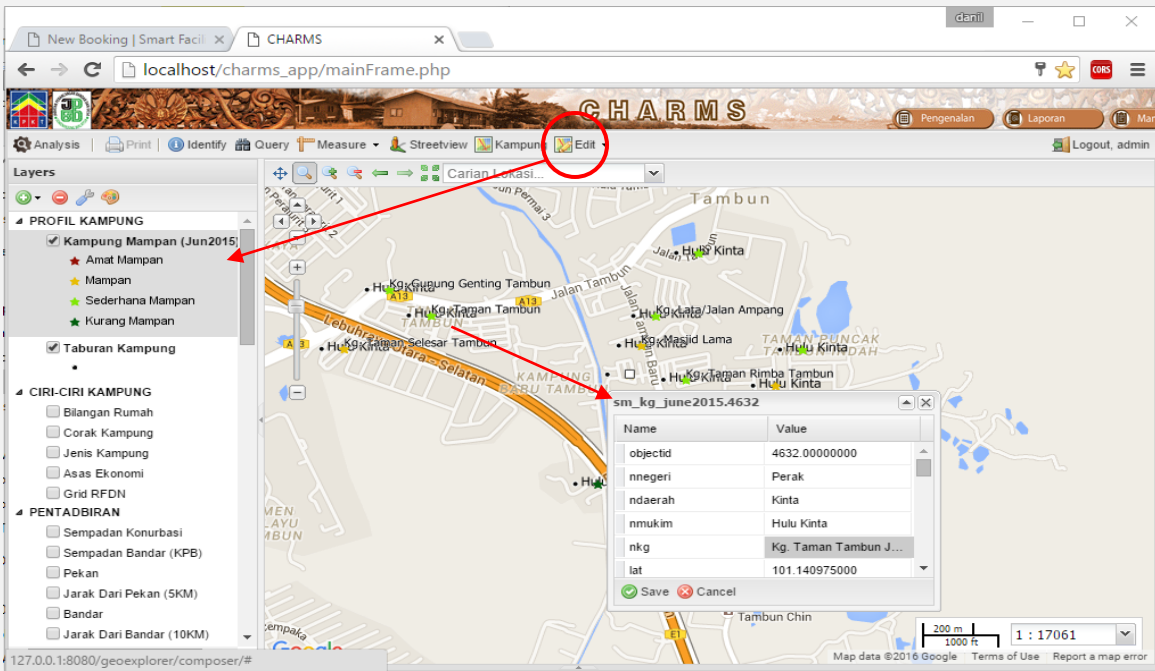
Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Tools Street View

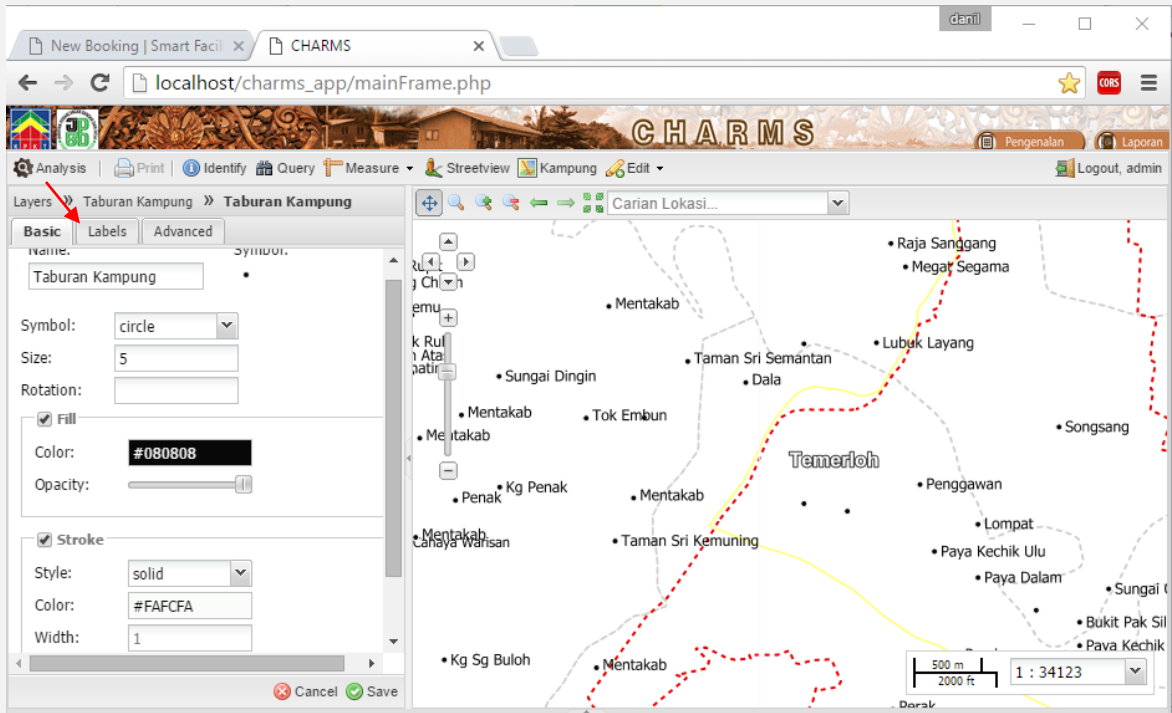
Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Tools Bagi Tujuan Suntingan

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Menu Bagi Tujuan Suntingan Penampilan

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Paparan dan Susun Atur Analisis Kemamanan

**MODUL
PEMBAUT
KEPUTUSAN
(AGIHAN
SUMBER)**

Agihan Sumber

Kemaskini Terakhir: 2016-04-25 13:20:08

Kategori	Bilangan
Amat Mampam	5964
Mampam	5407
Sederhana Mampam	539
Kurang Mampam	38
Jumlah Keseluruhan: 11948	

Export To MS Excel

No.	Daerah	Mukim	Nama Kampung	Jenis Kampung	Bilangan Penduduk	Kategori	Markah
1	Kuala Kangsar	Sungai Sipul	Taman Sentosa	Kampung Taman Perumahan	340	AMAT MAMPAM	0.346
2	Alor Gajah	Gadek	Kg. Gadak	Kampung Tradisi	3765	AMAT MAMPAM	0.345
3	Kota Tinggi	Ulu Sungai Sedili Besar	Kg. Mawai Baru	Kampung Induk	2118	AMAT MAMPAM	0.334
4	Rompin	Rompin	Kg. Kuala Rompin	Kg. Tradisi	5240	AMAT MAMPAM	0.330
5	Johor Bahru	Plenteng	Tarom	Tradisi	10500	AMAT MAMPAM	0.328

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Paparan dan Susun Atur Awal Pemetaan Interaktif CHARMs

CHARMS

Analisis | Print | Identify | Query | Measure | Streetview | Edit

Carian Lokasi...

PROFIL KAMPUNG

- Kampung Mampam (Jun20)
- Taburan Kampung

CIRI-CIRI KAMPUNG

- Bilangan Rumah
- Corak Kampung
- Jenis Kampung
- Asas Ekonomi
- Grid RFDN

PENTADBIRAN

- Sempadan Konurbasi
- Sempadan Bandar (KPB)
- Jarak Dari Pekan (5KM)
- Jarak Dari Bandar (10KM)
- Sempadan PBT
- Sempadan Negeri
- Sempadan Daerah

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Paparan dan Susun Atur Analisis Agihan Sumber

Analisis

Kemamanan | **Agihan Sumber** | Pemanduaan | Ringkasan

Agihan Sumber Mengikut Keutamaan

Kump. Kemudahan: Kemudahan Awam

Kemudahan: Dewan Orang Ramai

Negeri: Melaka

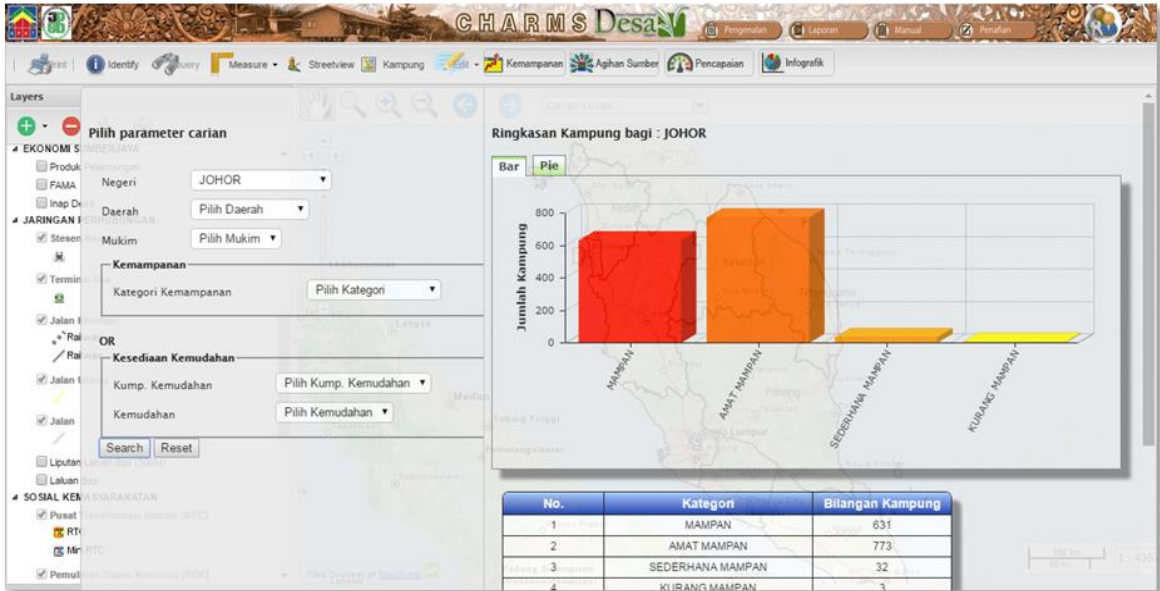
Daerah: Pilih Daerah

Search | Reset

No.	Negeri	Daerah	Mukim	Nama Kampung	Jenis Kampung
1	Melaka	Alor Gajah	Sungai Petai	Kg. Ayer Ulang	Kg. Tradisional
2	Melaka	Alor Gajah	Sungai Petai	Kg. Solok Binjai	Kg. Tradisional
3	Melaka	Alor Gajah	Sungai Baru Ulu	Kg. Pulau Dermot	Kg. Tradisional
4	Melaka	Alor Gajah	Biru	Kg. Biru	Kg. Tradisional
5	Melaka	Alor Gajah	Gadek	Kg. Solok Kapeng	Kg. Tradisional
6	Melaka	Alor Gajah	Kelemak	Kg. Ayer Lanjut	Kg. Tradisional
7	Melaka	Alor Gajah	Ayer Pa'abas	Kg. Solok Durian Terong	Kg. Tradisional
8	Melaka	Alor Gajah	Ayer Pa'abas	Kg. Solok Punggal	Kg. Tradisional
9	Melaka	Alor Gajah	Ayer Pa'abas	Kg. Air Tanai	Kg. Tradisional
10	Melaka	Alor Gajah	Ayer Pa'abas	Kg. Solok Kilang	Kg. Tradisional

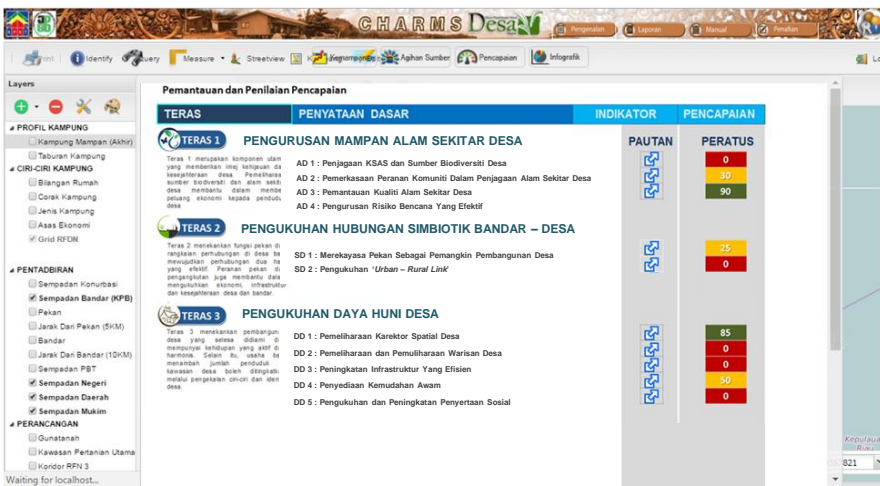
Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Paparan dan Susun Atur Ringkasan Menggunakan Carta

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Paparan dan Susun Atur Sistem Pemantauan

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Paparan Langkah dan Projek Yang Perlu Diisi oleh Agensi Pemantau

Strategi AD.1.1

NO	LANGKAH-LANGKAH
1	Mewartakan KSAS dan biodiversiti yang belum ditingdungi
2	Mengawal perletakan industri nadir bumi di kawasan desa
3	Memelihara kawasan sumber makanan negara
4	Memelihara sumber bukan semula jadi yang penting

LANGKAH-LANGKAH	AGENSI PEMANTAU	AGENSI PELAKSANA	KOD PROJEK / PROGRAM	PERINGKAT (NEGERI/DAERAH/MUKIM)	INDIKATOR PELAKSANAAN LANGKAH	INDIKATOR PENCAPAIAN KOMPONEN	TARIKH PEMANTAUAN DUALANKAN	SUMBER KEWANGAN	KOS PROJEK / PROGRAM
LANGKAH-LANGKAH 1 Mewartakan KSAS dan biodiversiti yang belum ditingdungi									
LANGKAH-LANGKAH 2 Mengawal perletakan industri nadir bumi di kawasan desa									
LANGKAH-LANGKAH 3									

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Penyediaan Menu CHARMs Bagi Pautan Data Menerusi URL

MODUL PERKONGSIAN DATA

Type: **Web Map Service (WMS)**

URL:

Enter a valid URL to a WMS endpoint (e.g. <http://example.com/geoserver/wms>)

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

MODUL PENYELENGGARAAN

CHARMs yang siap dibangunkan merupakan sistem yang dinamik dan berupaya untuk diselenggara oleh PLANMalaysia sebagai *custodian* melalui *stakeholder* Bahagian RFN (Unit DPF Desa Negara) bagi tujuan kemas kini dan penambahbaikan sistem. Turut disediakan modul *administrative* yang membolehkan penyelenggara sistem (*system admin*) mengemaskini maklumat secara mudah. CHARMs juga akan diselaraskan dan dijadikan alat sokongan kepada i-Plan.

SOP Bagi Penyelenggaraan Maklumat Kampung

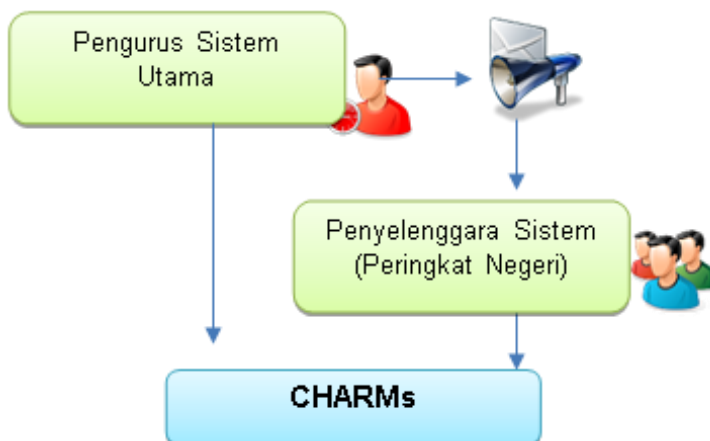
Terdapat *Standard Operating Procedure* (SOP) yang melibatkan proses pengemaskinian maklumat CHARMs. Tempoh pengemaskinian maklumat kampung yang dipersetujui bersifat berkala iaitu satu tahun sekali. Dalam tempoh tersebut, setiap Pegawai Daerah akan diberikan ID Pengguna dan Kata Laluan sementara oleh Pentadbir Sistem (PLANMalaysia) bagi tujuan pengemaskinian. Menggunakan ID dan Kata Laluan sementara membolehkan *Editor* tersebut dibenarkan menyunting data hanya di kawasan masing-masing sahaja.

PLANMalaysia akan bertindak sebagai **pengurus sistem utama** manakala **Pegawai Daerah** bertindak sebagai **Editor** iaitu penyelenggara sistem berkala.

1 tahun sekali tempoh pengemaskinian maklumat kampung

Dicadangkan pada akhir tahun dan **2** minggu tempoh penyelenggaraan yang dibenarkan

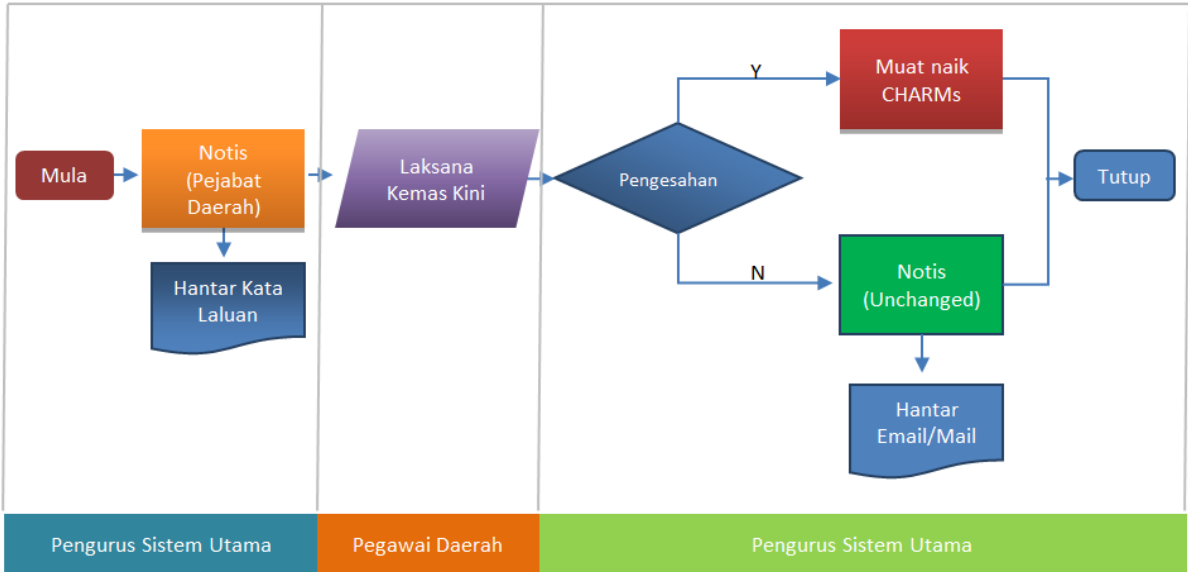
Prosedur Pengemaskinian Maklumat Kampung CHARMs

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

Berikut adalah cadangan SOP bagi penyelenggaraan maklumat yang dibentuk berasaskan CHARMS bagi memudahkan pengurusan sistem.

SOP Pengemaskinian Maklumat Kampung

LANGKAH 1

Pada akhir tahun (tertakluk kepada perubahan), Pengurus Sistem Utama (PSU) hendaklah memaklumkan kepada Pegawai Daerah peringkat negeri yang berdaftar menerusi e-mail notis pemberitahuan berkenaan tempoh pengemaskinian dan tata caranya. Ini disusuli dengan penghantaran e-mail ID pengguna dan kata laluan masing-masing. Penghantaran e-mail notis dilakukan secara serentak dengan PSU mengaktifkan butang kemas kini.

Contoh Paparan Pengguna (Pegawai Daerah) Berdaftar Dalam CHARMS

Bil.	Nama Pengguna	Email	Negeri	Daerah	Action
1	wan mohd shariffuddin	wshariffuddin@yahoo.com	Pahang	Jerantut	[Pencil] [X]
2	fadhilah bt md yasin	wan2709@yahoo.com	Kedah	Batu Langkawi	[Pencil] [X]
3	wan sarah ariana	wansarah@yahoo.com	Kelantan	Machang	[Pencil] [X]
4	wan mohd shariffuddin	wshariffuddin@yahoo.com	Kedah	Sik	[Pencil] [X]
5	wan shah	wan2709@yahoo.com	Kelantan	Pasir Mas	[Pencil] [X]
6	wan ariff	sd@yahoo.com	Kelantan	Jeli	[Pencil] [X]
7	wan sarah shariffuddin	wansarah@yahoo.com	Pahang	Maran	[Pencil] [X]
8	budin	wshariffuddin@yahoo.com	Kelantan	Jeli	[Pencil] [X]
9	wan budin shah	wshariffuddin@yahoo.com	Negeri Sembilan	Seremban	[Pencil] [X]
10	acedin	wshariffuddin@yahoo.com	Selangor	Klang	[Pencil] [X]
11	budin	wshariffuddin@yahoo.com	Pulau Pinang	Seberang Perai Selatan	[Pencil] [X]
12	ssss	wshariffuddin@yahoo.com	Kelantan	Kota Bharu	[Pencil] [X]
13	g	wshariffuddin@yahoo.com	Johor	Mersing	[Pencil] [X]
14	acedin	wshariffuddin@yahoo.com	Perak	Manjung	[Pencil] [X]
15	acedin	wshariffuddin@yahoo.com	Perak	Manjung	[Pencil] [X]
16	x	wshariffuddin@yahoo.com	Kedah	Kubang Pasu	[Pencil] [X]
17	g	wshariffuddin@yahoo.com	Melaka	Alor Gajah	[Pencil] [X]
18	Q	wshariffuddin@yahoo.com	Negeri Sembilan	Jempol	[Pencil] [X]
19	C	wshariffuddin@yahoo.com	Perak	Larut dan Matang	[Pencil] [X]

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

LANGKAH 2

Menggunakan ID dan Katalaluan diberikan, Pegawai Daerah (dengan bantuan penghulu kampung) hendaklah mengemaskini data-data kampung mereka berdasarkan maklumat terkini. Bagi kampung yang tidak tersenarai, ia hendaklah dimaklumkan kepada PSU untuk tindakan lanjut.

LANGKAH 3

Setelah tempoh pengemaskinian tamat, PSU hendaklah memastikan butang kemas kini dinyah aktifkan. Ini bertujuan menamatkan aktiviti yang boleh mengganggu proses seterusnya.

LANGKAH 4

PSU hendaklah mengesahkan maklumat yang telah dikemas kini dengan bantuan pegawai yang dipertanggungjawabkan dalam aktiviti ini. Maklumat yang disahkan akan dikemas kini terus ke dalam CHARMS. Bagi data serta maklumat yang meragukan, pegawai yang bertanggungjawab hendaklah menyemak dengan Pegawai Daerah tersebut bagi mendapatkan keterangan lebih lanjut.

LANGKAH 5

Notis pemberitahuan hendaklah dihantar menerusi email kepada Pegawai Daerah bagi kampung yang tidak terdapat perubahan maklumat. Ini bertujuan mengesahkan bahawa tiada maklumat terkini pada kampung tersebut.

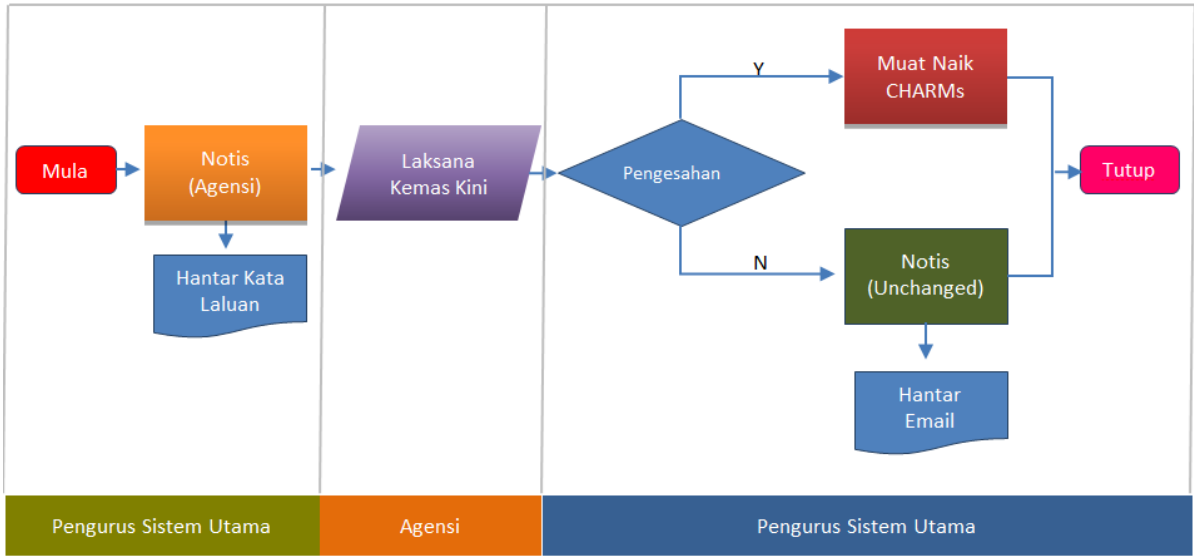
Bagi memudahkan pengemaskinian kampung, *template* disediakan dalam sistem ini. Menu dirangkaikan dengan pangkalan data bagi membolehkan pengguna membetulkan secara pilihan menerusi *pull down* menu sahaja.

Template Untuk Pengemaskinian

The screenshot displays the CHARMS system interface. On the left, there is a 'Layers' panel with various map layers like 'PROFIL KAMPUNG', 'CIRI-CIRI KAMPUNG', 'PENTADBIRAN', 'DEMOGRAFI', and 'JARINGAN PERHU'. The main area shows a 'Kemaskini Maklumat Kampung' form. The form has several dropdown menus for selection: 'Negeri', 'Daerah', 'Mukim', 'Kampung', 'Jenis Kampung', 'Corak Petempatan', 'Jenis Rumah', 'Keadaan Fizikal Bangunan', and 'Keadaan Fizikal Kampung'. There are also 'Cari' and 'Reset' buttons. To the right of the form, there are text input fields for 'Bilangan Penduduk', 'Lelaki', 'Perempuan', and 'Pekerjaan Majoriti'. The background shows a map with a search bar and various map tools.

Sumber: DPF Desa Negara, 2016.

SOP Bagi Penyelenggaraan Penilaian Polisi

Pada akhir tahun (tertakluk kepada perubahan), Pengurus Sistem Utama (PSU) hendaklah memaklumkan kepada Kementerian/Jabatan berkaitan (Pegawai yang bertanggungjawab) yang berdaftar menerusi e-mail notis pemberitahuan berkenaan tempoh pengemaskinian dan tata caranya. Ini disusuli dengan penghantaran e-mail ID pengguna dan kata laluan masing-masing. Penghantaran e-mail notis dilakukan secara serentak dengan PSU mengaktifkan butang kemas kini.

LANGKAH 1

Setelah tempoh pengemaskinian tamat, PSU hendaklah memastikan butang kemas kini dinyah aktifkan. Ini bertujuan menamatkan aktiviti yang boleh mengganggu proses seterusnya.

LANGKAH 2

LANGKAH 3

LANGKAH 4

Notis pemberitahuan hendaklah dihantar menerusi email kepada kementerian / jabatan bagi yang tidak terdapat perubahan maklumat. Ini bertujuan mengesahkan bahawa tiada maklumat terkini pada kampung tersebut.

LANGKAH 5

Menggunakan ID dan kata laluan diberikan, jabatan / pegawai yang bertanggungjawab hendaklah menyenarai serta mengemas kini maklumat projek dan bilangannya berdasarkan maklumat terkini dalam borang yang disediakan dalam CHARMS.

PSU hendaklah mengesahkan maklumat yang telah dikemas kini dengan bantuan pegawai yang dipertanggungjawabkan dalam aktiviti ini. Maklumat yang disahkan akan dikemas kini terus ke dalam CHARMS. Bagi data serta maklumat yang meragukan, pegawai yang bertanggungjawab hendaklah menyemak dengan pegawai tersebut bagi mendapatkan keterangan lebih lanjut.